

А П Ъ С Н Ы

Ареспубликатә ҳәынтықарратә усхәартә «Апснымедиа»

2026 ш. ииун 25 № 24 (21 715)

Аңсадгьыл зхы ақәызтәз хаштра рықәым

Атынчра зегьы ирыцкуп

■ **Апсны Ахада Бадра Гәынба** Аңынцтәыләтә еибашьра Дузза иалагеиҗтәи 85 шықәса аттра инамаданы аҳәамтә кәитцеит:

«1941 шықәса рашәарамза 22, XX ашәышықәсазы ирыцхара дуны, илахынцәзбаганы икаләз арыцхәкәа ируакуп. Ари амш аҗны иалагеит миллионшыла Асовет Еидгыла атәылауаа цышәара хьантәны ирзыкаләз Аңынцтәыләтә еибашьра Дузза.

Аибашьра ахымнеиз җната ықазам, таацәацыхьаза ирхьысит. Асовет Еидгыла егырт әжәларқәа реицш, Аңсадгьыл ахьчаразы игылеит Апсны иалцыз арпарцәеи атыпхәцәеи хыпхьазара рацәала. Зықьыла хьынцәуаа афронтқәа рҗы еибашьуан, агәымшәареи, ахачхареи, афырхатцареи аарцшны.

Урт ргьырак ахақәитреи аңхьақәтәи абицарақәа рҗеицши рхы ақәцаны азеицш Псадгьыл рыхьнеит.

Иага аамтә царгьы, итахаз

хаштшәа рымазам, урт ргәалашәара аҗапхьа ххырхәоит! Итабуп хәа раххәоит уаф ихаҗы изаамго агәымшәареи ахамеигза-

реи аарцшны, анацизм цыххааса иқәызтәз, адунеи Аиааира азаазгаз аветеранцәа.

85 шықәса рыштыхь чыдала акратцанакуеит Аңынцтәыләтә еибашьра Дузза ахтысқәа ирызку атоурыхтә цыбырг аиқәырхара. Уи аихшыалақәа реицхәацшреи, афашизм аилапыххаараҗы Асовет Еидгыла әжәларқәа рроль аицакреи, мамзаргьы анацистцәа рыцәгьоурақәа рыриашареи реырзышәарақәа калашьа рымамзароуп.

Аиааира Ду агәалашәара хәжәларқәа еиднакылоит, еицхәа-ланаршәоит ауаҗытәҗсацәымҗратә идеологиеи, амилаттә еибамычхареи, агрессии ахкәа-дкәа баапсқәа шырхылҗаауа. Хара иҳалшо зегь кәхцароуп анацизм аицарҗиара алмыршаразы, атынчра аиқәырхаразы, миллионшыла ауаа рхы зқәырцәз атынчра аиқәырхаразы.

Итахаз афырхәаа рыхьз кашәара ақәзам. Хьзи-цшеи рыгымзаит Аиааира хзаазгаз абицара!»

Идырым асолдат ибакаҗы

■ **1941 шықәса рашәара мза 22 ирыцхара дуны, илахынцәзбаганы икаләз арыцхәкәа ируакуп.**

Ари амш аҗны иалагеит миллионшыла Асовет Еидгыла атәы-

лауаа цышәара хьантәны ирзыкаләз Аңынцтәыләтә еибашьра Дузза. Асовет Еидгыла егырт әжәларқәа реицш, Аңсадгьыл ахьчаразы игылеит Апсны иалцыз арпарцәеи атыпхәцәеи хыпхьазара

ра рацәала. Аңынцтәыләтә еибашьра Дузза алагара 85 шықәса ахыцра иазку агәаларшәаратә усмәаҗгәтә «Агәаларшәара ацәашьы» мҗаҗыргәит Акәа, Идырым асолдат ибака аҗапхьа. Акция иалагеит минуткәи аҗымтрала. Аусмәаҗгәтә алахәцәа агәаларшәаратә цәашькәа адыркит.

Акция иалахьын Аҗыза-министр Владимир Делба, Ахәынцқарра Ахада Иусбарта аиҳабы Беслан Ешба, анапхгара алахәылацәа, Апсны икоу Урыстәыла ацхаражәхәаф Михаил Шурҗалин, ауаажәларра ахатарнакцәа.

Владимир Делба иажәахә аҗы иазгәеиҗтәит: «Иахьа хтоурых аҗы зегьы реиҳа илахьеиқәтцәгоу насгьы уи аамтәзы афырхатцәратә мшқәа руак хгәалахаршәоит». Уи иазгәеиҗтәит 1941 шықәса рашәара мза 22 миллионшыла ауаа рлахьынцә зыпсахыз мшны ишықаз. 55 нызыкьҗык инеириеханы Апсны иҗеицәа-Аңынцтәыләтә еибашьра Дузза

афронтқәа рҗы еибашьит, урт ркынтәи 17 нызыкьҗык аиааира агаразы рхы ақәырцәит», — иҳәеит Владимир Делба.

Абака апхьа убасгьы имҗаҗыргәит ацәырҗақәцәкәа. Ара изырган еиуеицшым афотосахьақәа, ашәкәкәа адокументқәа. Афото-сахьақәа ирныцшуеит афронт аҗы еибашьуаз рымацара рақәымкәа, атыл аҗы хамеиҗзарала цыбаала, аиааира ааигәазтәызгьы рҗырхатцара.

Апсны ари ахтыс иазку агәаларшәаратә усмәаҗгәтәкәа есышықәса имҗаҗыргәит. Акция хыркәшан ашәт шыцтәрақәа рыштыцтарала.

Аиҗкааҗцәа: Апсны икоу Россотрудничество Ахатарнакра, Апсны икоу Урыстәыла Ацхаражәхәартә, Акәа ахадара, В.Г Арзынба иҳьз зху Аибашьра Ахьз-апша амузеи, Псра зқәым аполк ахатарнакцәа, иара убас зхатәгәаҗхарала икоу аволонтиортә рота.

Елиф Адлеицхә

Амедицинатә усзуф Имш

Адныҳәалара

■ **Апсны Ахәынцқарра Ахада Бадра Гәынба** агәабзиарахьчара асистема аусзуфәеи аветеранцәеи амедицинатә усзуфәи Имш рыдныҳәалейт.

«Хәтыр зқәу Апсны Ахәынцқарра агәабзиарахьчара асистема аусзуфәеи аветеранцәеи!

Гәык-цсык ала ишәыдыснхәа-

лоит амедицинатә усзуфәи Имш!

Ари аныхәа еиднакылоит зегь рааста ауаҗы ибзиабара зныцшуа азааатқәа змоу ауаа. Шәара есәнытәи шәҗыбааа иаҗахуп адырра цаулақәа, аҗақхықәра харақы, ахамеиҗзара, гәык-цсык ала ауаа ррыцхашьара. Шәара зегь иреиҳау — ауаҗы игәабзиареи иҗстазаареи рыхьчара шәнапы иануп, уи чыдала изтаху ацхыраара рышәтәит.

Ианакәзаалакгы амедицинатә усзуфәа ауаажәларраҗы чыдала хәтыр рықәын. Шәыпрофес-

сионализми, шәус гәык-цсык ала азықәзаареи, аҳақымтә уалпшәа азиашареи ирыбзоураны зықьыла ауаа ироуеит алшара аҗстазаара азыхынхәаразы, ргәабзиара ашықәырҗыларазы, уацтәи амш агәрагара аиуразы.

Амилат ргәабзиара ахәынцқаратә политикакны иҳадоу ахырхатқәа ируакуп. Атәыла анапхгара чыдала хшықьышьтра артоит агәабзиарахьчара асистема аҗиара, амедицинатә усхәартәкәа рматериал-техникатә база арҗәгәара, урт хамтәзтәи амаругақәа рыла реиқәыршәара, амедицинатә усзуфәа русуразы иаҗсоу аҗагылазаашьақәа

раҗцара, ауааҗсыра ирыртә амедицинатә цырыраара ахатабзиара аизырхара.

Чыдала итабуп хәа расхәоит шықәсырацәалатәи хтәылакны агәабзиарахьчара атрадиция гәгәақәа азыштыцтәз, хәы змазам рҗышәа аспециалистцәа рабицара җа рыцара иаҗу аветеранцәа.

Ари аныҳәамш аҗны агәабзиарахьчара аусзуфәа зегьы ирзеиҗьасшыоит агәабзиара, атынчра, ахирра. Тәқдхықәра дула шәзыз-неиуа шәусура изыхәтоу ахәшыра аиулааит еснагь, шәнапы злаку аус аҗы ишәымоу аиҳьзарақәа ирыцзаит ахәтырқәцареи анасыҗи».

Агазет аномер акны шәапхьарц шәылшоит:

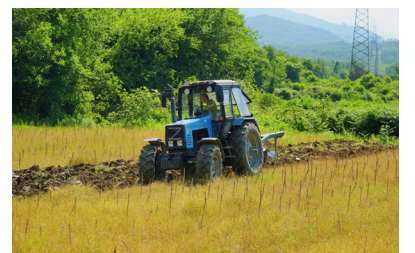
«Абжыақәаҗцәа ргәалашәара»

(2-тәи адақьа)

«Амилаттә банк иҗнаҗьит 200 аңсар; 10 цсарк»

(3-тәи адақьа)

«Ацәагәара ашыкьымтәз»

(4-тәи адақьа)

«Ашәа бзиа — иҗамбо зыхьуп»

(5-тәи адақьа)

«Абафрҗәыра агәабзиара иауасхьыруп»

(6-тәи адақьа)

Абжъаказашца ргәалашәра

Хтынчра зыхьчоз

■ **Акәа ақалақь аґы Урыстәылатәи абжъаказашца рбака амтан ашәтшыгцәрақәа рышьтәцара мшаґысит.**

Урыстәылатәи абжъаказашца ргәалашәрац иаит ахәынтқар-ра Ахада ихатыпуаф Беслан Бигәаа, ақалақь ахада Тәмыр Агрба, Аґсны иґоу Урыстәыла ацқаражәхәаф Михаил Шурґалин, аиҳабыра, ауа-ажәларра рхатарнақәа.

Ахәынтқарра Ахада ихатыпуаф Беслан Бигәаа иазгәеит абжъа-заратә матцурақәа ишрылдыршаз атрагедиа ґыцқәеи ауашәтәы-сатә псытбарақәеи раґырқәкәа-ара. 14 шықәса рышнуцқа атын-чра ахьчаразы аколлективтә мчқәа рґы абжъаказаратә миссия аусура ахәақәа иртагзаны аррамацзура иахысит 70 нызқьык инареиҳаны. Урт рахынтә 117-шык Аґсны атын-чреи ашәартадареи рхы ақәырґеит.

32 шықәса раңһа, рашәарам-за 21, 1994 шықәсазы, ақыртуа-аґ-

суа еибашьраан атынчра ахьчаразы Ихыцшым Ахәынтқаррақәа Реимабзиара Аколлективтә мчқәа алагалан. Акәа ацшахәаґы абжъа-зашца рбака аартын цхынчкәын-мза 8, 2017 шықәсазы арегионб-жьаратә уаажәларратә еиґкаара

«Атыңантәи аибашьрақәеи бцъар-шътыхлатәи аиґагыларақәеи раґырқәкәааразы амчқәа рве-теранцәа рхеилак «Абжъаказаш» ацшыгарала. Абака авторс дамо-уп аскульптор, Урыстәыла жәлар рсахьаґыхыи Владимир Суровцев.

«Аґснымедиа» – «Комсомольская правда»

■ **Москва, Урыстәылатәи агазет «Комсомольская правда» аредакци-аґы «Аґснымедиа» атыжыртатә аны «Комсомольская правда» аусеицүразы аиқәшахатра рнапы атаршәит.**

«Аґснымедиа» адиректор ха-да Роберт Цюпуеи «Комсомольская правда» адиректор хада, аредак-тор хада Олесиа Носовеи реиґыла-раан ирылацәажәеит еиуеиґшым

азцаарақәа. Урт иреиуоуп агазетқәа ацхьашца рылапш адхалартә ишыґатцәтәу, хаамтазтәи акыґхьтә тыжымтәқәа рдизаин зеицшрахаша, аинтернет ахра анауа аамтазы аме-диатә цакыраґы ацхьаш изы ақәда-ра шымшаґатәу ухәа убас еґыртґыи.

Рнапы атаршәит аусеицүра азинтә шыаґақәа рышьақәыргылареи, аин-формация ахатабзиара аизырҳареи, Аґсни Урыстәылеи ртыжымтәқәа реимадара аґиареи ирзырхоу аус-

шәкәи.

«Аиқәшахатра хабжьацара – ари Урыстәылатәи амедиакәеи хареи хаи-мадарақәа рыргәғәаразы имшаґахәо аусура аццара ауп иаанаго. «Аґс-нымедиа» азы ас еиґш аусеицүра, еґырт Урыстәылатәи амасса-ин-формациятә хархәага дүкәеи хареи ихабжьахцәхьоу аиқәшахатрақәа инарываргыланы, аґышәа аимдареи еицхәзеиґшу апроетқәа рынаґза-реи рзы алшара ґыцқәа аанартуеит. Урыстәылатәи хколлегәа аус рыцү-ра ахә ҳаракны иахьшоит», – иазгәе-иґеит Роберт Цюпуа.

Есымчыбжьатәи атыжымтә чыда «Комсомольскаиа правда» актәи ано-мер Аґсны иантыґ инаркны атыжыра аус адызуло Урыстәылатәи ажури-листцәа, «Аґснымедиа» акынтәи ркол-леґацәа ацхыраара рыртәит. Уажәи ааиґәа, «Аґснымедиа» аредакцияґы аколлектив зегьы алархәны имшаґы-сит аиашьаратә тыылақәа шба ржу-риналистцәа рырґиаратә еицәажәара. Урыстәылаа «Аґснымедиа» аххәа-ақатәашәеи акорреспондентцәеи ирабадырит, цхьақатәи рыгәтәқәа ирылацәажәеит.

Кавказ ажәларқәа Ацьынцътәылатә еибашьра аґны

Хаштра рықәым

Наира Сабекиа

■ **Астол ґежь ашқа ааґһара ры-ман атцарауаа, Астратегиатә центр аиҳабы Олег Дамения, ауниверситет артцәы Резо Кациа, асахьаґыхратә коллець анапхґаґы ихатыпуаф Лео-нид Еныкь, астудентцәа, ашкол-хәыцқәа.**

Аиґыларә аалыртит Елена Жи-линскаиа, аиурист, Аґсны иґоу Уры-стәыла ауаа рзинқәа рыхьчара-зы ацентр аиҳабы, лара иазгәалґеит иахьатәи астол ґежь аиґкаара шрыб-зоуруо акультура-тә фонд «Платфор-ма» алахәылацәа. Уи ажәа лытәит апроет «Кавказски фронт, наша па-мять выше гор» анапхґаґы Анна Торґашова.

Лара дазаатґылеит лнапатцака иґоу апроет ахықәкы. Сынтәа, 22 ииун рзы 85 шықәса цит ишәартцәы-раз аибашьра ду иалагеиґжьтеи. Ари

аибашьра иалахәын Аґсны атәицәа, атыґацәа. Ари апроет ус баша ака-бинет ишәатәаз азәы иаґимґеит уи апцан, ґәыла-цсыла Кавказ бзиа из-боз, хатырла атоурых, итаҳаз зегьы ирзыґаз Дмитри Стәеинов иаґшы-гарала 2022 шықәсазы.

Ажуриналист, амузыкант, арежис-сиор хышықәса раңһа идунеи иґ-сахит, аха иара ихацырқыз апроет аґсы цоуп. Иахьатәи хаиґыларә рыз-куп аґар, 2025 шықәсазы уи иаґитцәз апроет «Кавказтәи афронт», Уры-стәыла Ахада адгыларә аиґеит. Абри аамта кьаґ итагзаны аґар рыбзоура-ла икаґоу рацәоуп.

Анна Торґашова иазгәалґеит иара убас аґар 54-шык инарзынаґшуа ш-конкурс ишрылахәыз: актәи аицла-бра-аессе – «Битва за Кавказ» атема-ла, ашбатәи аконкурс – абака аескиз, итаҳаз афырхәцәа ирызку. Апроет ахәақәа иртагзаны аґар ауаажәлар-ратә усхкқәа ирылахәын, идрыцқье-ит абакақәа, атыґ пшықәа. Иара убас дара рнапхґаґы Анна Торґашова дры-цны иґеит Геленцык, иатаан ирбейт аибашьцәа зхысыз атоурыхтә тыґқәа.

Астол ґежь аґны аґар иґартце-ит ажәахәқәа хпа. Рамиль Занґариа, сынтәа 6-тәи абжьаратә школ иалгаз, иґаиґеит ажәахә: «Образ защитни-ка перевала в скульптурах, живописи, литературе».

Даара аинтерес атцан Лаура Стәе-инова лажәахә «Амедицина ақатәа-раґ» зыхьзыз. Лара длыхцәажәеит ланду лан, убри аамтаз амединатә еиҳашьас иґаз, Анна Алексеенко.

Ацәыи Елизавета Иакушкина лакәзар, иґалтаз ажәахә рызкын, аибашьра анцоз ақатәараґе ацхы-раара ду кәзтцоз аґстәқәаґы, атех-ника ахыґкамыз, аґеґы, аґеадаґы урт цхырааашца дуун хаибащыцәа рзы.

Астол ґежь хыркашо, уи иалахәыз Олег Дамения, астратегиатә тцәа-рақәа рцентр аиҳабы, Еныкь Леонид асахьаґыхратә цараиурта артцәы, Резо Кациа ауниверситет артцәы, аґар ражәахәқәа ахәшьара бзиа рыртәит.

Ажәахәқатәш Рамиль Занґариа ианашьан актәи атыґ, иара убас зла-гала рацәоу аґар алкааны аґәалашәа-ратә хамтақәеи арґеаацхьызқәеи рыґан.

Аґсадґьыл абзиабара зегьы иреиҳан

Цаца Казанба – 80 ш.

■ **Лыґсадґьыли лыжәлари лым-каала ирзыґаз, апатриот, ами-лат-хақәитратә қәцара иалаґылаз, Аґсны жәлар рфорум «Аидгыла-ра» имшаґнағоз аусура иалахәыз Очамчыратәи ацхәызба Цаца Ка-занба дииґжьтеи 80 шықәса цит.**

Аґстазаара амша ду дананы-лоз илґахын илыҳәартхаша, лґәы зыґтаз азанаат алхны, иаґсоу азәы хәа луаажәлар дрылаґылазарц.

Цаца Шықәыи-иґха Казанба дийт 1946 ш. ииун 21 азы. Абжьа-ратә школ даналга Ақәатәи аин-дустриатә техникум дтәлоит 1966 шықәсазы. Нцънырс аус луан Аеґәа-ратәи ПМК-11 аґны. Ашътахь аусу-ра далаґеит Очамчыра иґоу аколн-харабжьаратә ргыларәґы. Анцъныр изанаат еиҳаґы бзиа илбейт, қәґиа-рала лнапәґы иаалґон. Аґәырґқәыл бзиа змаз ацхәызба заочно ҳасаб-ла далґеит Кабарда-Балқариатәи Ахәынтқарратә университет аргы-ларатә факультет (1979). Қәґиара-ла лцареи лусуреи еидылбалон. Уи даара илыҳәон, атеориии апракти-кеи рымазақәа анапәґы ааґаразы.

1982 ш. инаркны, лпышәеи лдыр-реи ҳасаб азуны, Очамчыра ақалақь-тә Совет анхарта-тә кәша аиҳабыс диарґоит. Аґараґара илыртәз аамта кьаґк иалагзаны илыртәбыргит. Еи-уеиґшым ақәшақәа рнапхґаґәеи русзүшәеи рышнуцқа иаарласны ахатырқәцара ләаґсалґеит, избан-зар лус лдыруан, аґақпхықәраґы аалырґшуан.

Цаца Казанба дмилаґеиыхы-мызт, ауаа кьаиқәа пату рықәылґон, аиаша дадгылашын. Аха ҳажәлар рґанахьала Қырттәыла имшаґна-ғоз ақәғәғәратә политика, аґсуаа рзинқәа рґақәара, адемоґрафиятә политика аицәра иаартны дырґаґы-лон. Изтәтузеи, ақалақь ашнуцқа аибарххарақәа атыґ рыман. 1980-тәи ашықәсқәа рґеишамта инарк-ны ауаажәларраґы иалатәоз адемо-кратиятә процессқәа рхы иархәаны ақыртуа милаґ еиу:аз Қартаа рґкынтә ироуаз адгыларә рыжәақәа шыґна-хуан, рхымшаґаґы ачҳаразы даара аґеынкыларә аґахын. Аха уи иаана-гомызт дара иртәхыз, ишыртахыз ала мацара азнеира, анагзара.

Цаца еснаґ лхатә ґәаанаґара лыман. Аусураґы, ақалақьтә Со-вет аилатәарақәа раан еиуеиґшым азцаарақәа анцәырґуаз ҳажәлар рмилаґ ирґырхагаз дадгыломызт, афырґхәызба ишлыхәтоу еиґш лхы аалырґшуан. Уи зґәы иамышәоз шықәзґы, бжеиҳан лґаґыларә рзыґәаґуаамызт. Анс ақә, арс ақә, ашықәсқәа цон, ақыртқәеи аґсуа-аи реиыґказаашьақәа есааира итархон. 1989 ш. Аґсны имшаґысу-аз ақыртқәеи аґсуааи реиґаґыла-рақәа еиҳаґы еиыыха досу ихаґәра аанарґшит.

Цаца Казанба амилаґеиылхратә политика иаартны даґаґылон, аґ-суа иґсалґыыл аґны изинқәа им-хра, мамзарґы рґақәара бзиарак ашқа ишкылнамғоз лхазы еиылыр-ганы илыман. Убри аґкынтә, лхатә лзы шыґахьа хьатшыа ыґамызт. Аґсны жәлар рфорум «Аидгыларә» Очам-чыратәи араионтә кәша анаартха нахысґы аґанахь дызгыломызт. Иа-накәзаалаґыи, иахьакәзаалаґыи лґахәы нагзаны илхәон, аґаґыц бзиа лґан, деилқьан. Лґәаанаґара еснаґ хәартара алан.

Аґсны Ацьынцътәылатә еибашьра (1992-1993) анцысы Очамчыра ақә-лақь ашнуцқа раңһатәи амш инар-кны аґаґылазаашьа удадәхейт. Ақә-лақь иалалаз, знапахьы иаазгаз ақыртуа қылашәцәа аґсуаа иреиу-аз атынч уааґсыра рышнқәа рґкны

инеиуан, абцъарла еиқәныхыз иахь-неиуаз ґышәыгцәкс рхы аадырґшу-ан. Ирґыхьашәаз аґсуаа рытқәон, рышнқәа дырхәуан, ирбылуан, рхатақәа дырхәацәон, рґахәы рґы-хразы. Абасала аґсуаа ахыцәхәцәхә рыжәыртцон, афашизм ақазшықәа рхы иадырхәон. Итқәаны иргоз рха-бар ыґазамкәа ибжьазуан.

Цаца лакәзар, ақалақь дза-лымтқәа далахейт. Ана-ара лґеи-лґәахуан, лґәаґ шрымаз лдыруан. Атыңантәи ақыртқәа уи лыцәґаа рымхәар қаломызт. Убри дазхәыцу-ан, аґәеанызаара лыман, ахьанта-рақәа зегьы лхылґон.

1993 ш. сентабр мзасы Мра-ташәаратәи Мраґыларатәи афр-онтқәа рґкны иааиґмырқьазакәа ажәыларакәа цон. Аґсадґьыл ахьчашәа хәыцы-хәычла ахы иақәиґыртәуан аґа инапәґы иаа-иґахьаз ақыґақәа. Акәа ақәша-мыкәша аидысларақәа еиқәтәо-мызт, избан ақәзар аґсуаа еибашьцәа ахґнықалақь анапәґы ааґара-зы зымґахак тбааз ржәыларакәа аґыхәтәанынґа инаґатәын. Акәа ахақәиґтәра амш шааиґәахоз рбон ақәылашәаґыи.

1993 ш. сентабр 16 инаркны Аґсны Арбьар мчқәа реиҳьзарақәа лабәба избоз Очамчыра знапәґы иґаз ақәылашәа ақалақь иала-хаз аґсуаа рыпшаара рґаэзцәыл-хны иашьтәлеит, ирымпыхьашәоз ирейзґомызт, ґәымбылцъбар-ла ирызнықәон. Убас илықәле-ит Ж.Цәыцба-Казанба, зықәрахь инеиҳьаз ацхәыс-бырг ахымца лыжәырґеит.

Иаарласны дрыґшааит уи лыґґа Цацаґыи. Иаразнак деиылыршәит. Ад-ґыыл дықәшәуа дырхәазаны Очам-чыратәи аиҳамшәтә вокзал ашґахь днарґеит. Ақыртуа милаґ еиуаз ақә-лақь ауааґысра Цаца напышашәа-ла илыжәлеит, лабала илысан, ахәхә дадыргон. Аґыхәтәан еиизаз ауаа зегьы (ус рзүхәар қалозар) ишыр-боз авокзал ашґаґы лыґсахәага шґаз абензин лықәтәаны дырблит. Ари ахґыс ґәыґшыаага қәлеит сен-тиабр 16 рзы.

Цаца дышдыргәаґуазґыи, лыб-жыи ґаны дыхәхәон, илхәозґыи аґы ақәын: «Хара аґсуаа хаиаиуе-ит, аиаша ҳара хґны иґоуп, хаґсад-ґыыл ахьчашәа ҳара имґакәа иа-аиуеит, шәаґахьдырхәуеит. Аґсны – аґсуаа ҳадґыыл ауп!»

Ауаашәтәыс аиґыи зыґтамыз ақыртуа мпыґахалашәа абцъар зкымыз аґсуаа цхәызба абас илызнықәеит. Дзызхәыцуаз здыруа-да, абензин лықәиґтәарц иашьтәлаз, ахатца хәа зхы зшыоз.

Цаца Казанба лқәых анышә иа-марымдеит, авокзал ашґаґы ишьтан аґсуаа еибашьцәа ақалақь иалала-анза. Абас иґахәґеит аґсуаа цхәыз-ба лразкыи.

Иахьа Цаца Казанба дахьта-хаз атыґаґыи иґылоуп аґәалашәа-ратә ґәыи.

Хаштра лықәымзааит аха-цәмпхәыс ззырхәоз Цаца Казанба. Лыхьз ґырґшыґан, еицәкра ақәым-кәа абцарақәа еимырдалоит.

В.Ажәанба

Акәеи Оренбурги рыбжьара

Раҗхьаза акәны

■ Оренбургнтәи Акәака ишиашоу ахаирпыррақәа раҗхьазакәны ихацыркхоит пхынҗы 8 рзы. Ахаирпыррақәа аҗхынтәи аамтә зегьы азы имѡаҗылоит.

Ареискәа ахаиреилахәыра Ру-слаин акны 50 тып змоу ахаир-план Bombardier CRJ100/200 ала мчыбжьык ахь знык имѡасло-

ит. Аштыпраарақәа реишантә (аҗыҗантәи аамтә ала):

Акәантә — хашала ишты-ыпраалоит асаат 19:10 рзы, Оренбург итәоит асаат 12:05 рзы (аҗшыа, аҗыҗантәи аамтәла)*

Оренбургнтәи Акәака — аҗшыа-ша, асаат 11:50 рзы иштыпрау-еит, Акәа итәоит асаат 12:35 рзы. Ахаирплан амѡа иҗхәоит ѡ-сааткәи 55 минути. Абилетқәа уажәнатә раахәара җалоит ахаиреилахәы-рей амѡангареи рсаитқәа рҗны.* Акәеи Оренбурги рыбжьара аамтә ѡ-сааткәи аиҗшымзаара рыбжьоуп.

Алауреатцәа злахәыз аконцерт

■ Алиса Ғыццҗа леицлабра-ла-бораториа алауреатцәа злахәыз аконцерт "Абжыи Ауарҗани. Нау-нагзатәи аицәажәара" мѡаҗысит Пицундатәи акафедралтә уахәа-мәҗы. Уаанза аконцерт хацыр-кын рашәара 15 азы Р. Ғәымба ихьз зху Аҗснытәи ахәынтқар-ратә филармонияҗы.

Ахәылпәз апрограмаҗы икан ариа, адуетқәа, ауарҗани ароиа-ли рыла амузыкатә пҗамтәқәа. Ахәапшцәа рѡаҗхьа иҗҗылеит Аҗсны жәлар рартист, Урыстәыла зеапсәзтәыз артист Алиса Ғыццҗа, Аҗсны зеапсәзтәыз артист, Аҗс-нытәи ахәынтфилармония ахкы назыгзо Лука Гаделиа (ауарҗан), Антонина Кадобнова (афортпи-

ано), иара убас аицлабраҗы аиа-аиреи аҗхьахәтә тыпқәеи зҗаз Иулиа Герасимова, Надежда Со-рокина, Георги Синаревски, Да-вид Чакриан. Дара инарыгзеит Вагнер, Верди, Вивальди, Бах ухәа еҗгырт еицырдырау аклассикқәа рапҗамтәқәа. Алиса Ғыццҗа IV Жәларбжьаратәи лмузыкатә еиц-лабра алауреатцәа аҗхьахәтәи рконцерт мѡаҗысит Афонҗыцтәи ахаҗаҗы.

Аицлабра ахыркәшаратә хәтә "Амузыка — ихәадоу аицәажәара" мѡаҗысуан тагалан 2025 шықә-сазы Акәа. Жьҗаара 23 Ражь-ден Ғәымба ихьз зху Аҗснытәи ахәынтфилармонияҗы алауреат-цәа ахамтәқәа рашәыреи гала-концерти мѡаҗысит.

Ахәычтәы фестиваль ду

■ «Аҗсны ахәычтәы фестиваль ду абжыи» жәларбжьаратәи апрограма азырхиара иазкын Ахада ихәыҗуаѡа Беслан Бигәаа имѡаҗыгаз аилацәажәара.

«Аҗсны ахәычтәы фестиваль ду абжыи» мѡаҗахоит пхынҗымза 6-10 рзы. Афестиваль сахьаркы-ратә напхҗаҗыс дамоуп Урыстәы-ла жәлар рартист Сергеи Безруков.

Аусмѡаҗатә апрограма иа-лоуп атәартә қәырҗыламтәқәа, акиноцәырҗарақәа, арѡиаратә лабораториакәа. Аилатәараан афестиваль хәтабзиарала аеа-зыҗатәреи амѡаҗгареи иры-мадоу аиҗкааратә зҗаарақәа ирылацәажәан. «Ари еиҗаҗыло хәбиҗара рзы акыр зҗацкуа хты-

суп. Хықәкы хадас ихәмоу афести-валь ихәраку еиҗкааратә ѡазара амѡаҗгареи, ххәычқәа зегь реиҗа илашоу, хаштра зқәым ацәаныр-рақәа роуртә еиҗш аҗатәреи ро-уп», — иазҗәеиҗәит Бигәаа.

Аилацәажәара аиҗшәалақәа рыла ахада ихәыҗуаѡа еишәашә-лоу аусбартақәа аусмѡаҗатә аеа-зыҗатәразы ихәҗоу анапынтәқәа риҗәит. Ахәычтәы фестиваль ду — 2018 шықәса раахыс Урыстәыла жәлар рартист Сергеи Безруков иапшәгарала имѡаҗысуа, зымехак тбау культуратә проектуп. Уи хықәкы хадас иамоуп ахәычқәеи ақәыпшцәеи атәартә, акинемато-графиа, анимациатә, алитерату-ратә җазарақәа рҗанахәла ире-иҗу аиҗхьзарақәа дырдырра.

Аргыларә иалагеит

■ Акәзаратә галереи «Атради-цияқәа рҗынха» аргыларә иа-лагеит Цандрыҗш. Апрокект на-лыгзоит аицлабра «Зысәсгәашә аарту Аҗсны» аҗы аиааира зҗаз Сариа Ахпҗа.

Пхьаҗатәи агалереи ашәа-тәҗы, еиҗаҗыло абиҗарақәа рзы, аҗсуа культура асимволқәа иреиуоу аҗхьарца хәычы аформа змоу, аса-ит ахь уназго азхьарҗши NFC адыр-геи зну «аамтә акапсула» шьтарце-

ит. Акультуратә тып җыц аҗы аҗсуа сахьаҗыхьѡа русумтәқәа, анышәаҗшәылыхкәа, заатәи ақьыр-сиантә архитектура абаҗақәа рминиатиуратә хкыпхьақәеи, амилаҗтәи аклассикатәи амузы-ка архәаҗақәеи цәырҗахоит. Иа-ра убасҗы, агалереи аҗы аҗаза-ратәи арҗаратәи аҗаза икласқәа рымѡаҗгартә тыпны иҗалоит.

Апрокект «Атрадицияқәа рҗын-ха» аицлабра «Аҗсны абжыара җа-натәит» аҗны аиааира агеит.

Амилаҗтә банк иҗнажыит

200 аҗсар; 10 цсарк

■ Аҗсны Ахәынтқарра ами-латтә банк иҗнажыит 200 аҗсар иҗо абанкнота «Нестор Лакоба». Абанкнота аескиз аҗиҗәит Аҗс-ны жәлар рсахьаҗыхь Бәтал Цыапуа.

Абанкнота шьатәс иамоуп ХХ ашәышықәса 20-30-тәи ашықәсқәа рзы Аҗсны Асовет Социалисттә Республика, аҗхьаҗыла Нестор Аполлон-иҗа Лакоба ипатрәт, уи аҗсар арҗарахьтәи аган акны иҗоуп. Абанкнота агәтантәи ахәҗаҗы даарпшуп аҗсуа революциатә от-риад «Кьараз» иалахәыз аеыуаѡ (Ахархәара аҗоуп Акәа аҗалаҗы аҗшахәҗаҗы иҗоу Асовет аамтәз-

тәи акомпозиция). Абанкнота хыхь-тәи арҗарахьтәи акәаҗы аҗы иа-нуп 1921-1931 шш. рзы Аҗснытәи ССР аҗерб, иара убас иарбоуп Аҗс-ны Ахәынтқарра аҗерб, ихыҗеҗыу быжь-етәак, җынтәны иарбоуп аноминал «200 аҗсар», Аҗсны Абанк ахантәаҗы Беслан Барәтә-лиа инапынтә. Абанкнота ашьҗахь-тәи аган агәтантәи ахәҗаҗы иа-ардшуп итрадициатәу аҗсуа иаштә иадубало адекоративтә җыра «Аҗс-ны». Акомпозиция ахәхьы иануп иҗыруа ахьш. Иара убасҗы иануп быжь-етәак, җынтә иарбоуп аҗсар аноминал, арҗарахьтәи цәкатәи ахәҗаҗы икыпхьуп абанкнота ано-мер. Пыҗәара рыҗоуп аштәқәа — аҗаҗшәи апатырқалпшәи. Абанк-нота тыжыуп 5 000 екземплиар атираж аманы.

Иара убас, милаҗтә банк

аикәшарахь иҗнажыит 500 цы-ра жәа-цсарк иҗо агәалашәа-ратә цараҗырпы «Аҗынтәарах». Аҗараҗырпы агәтәны иануп Аҗс-ны аҗоурыхтә тыпқәа 7 рҗынтәи ихыртәаз, традиция маҗәала еи-лахәҗоу быжь-җык, амхәҗыртәа. Цәкатәи ахәҗаҗы иануп Аҗсны Ахәынтқарра аҗерб асахьа, иара убас аноминал «10 цсарк», ианы-чапәз ашықәс.

Аҗараҗырп аревеерс акомпози-ция шьатәс иамоуп Кавказтәи ашь-хақәа, иташәо амра, аҗсуа исахьа, уи аҗшахәа аҗынтәи амхәҗыртәа зҗоу аҗра җба дҗыланы дахәаҗшү-еит. Ахәхьы иҗаҗыҗканы аҗышәа-ла аҗыра ануп «Зыҗсәдҗыыл зцәызыз зегьы ицәызуеит» хәа (жәлар раҗәаҗкәа). Асахьаҗыхь: Руслан Габлиа. Аҗараҗырпы 925-тәи аҗазара змоу араҗны иалхуп.

Алшарақәа рыртбааразы

■ Аҗсны аофициалла иаа-тит адыррақәа аус рыдуларазы Ацентр. Апрокект нанаҗзеит аима-дареи, амассатә коммуникаци-акәеи, ацифратә җиареи рзы Аҗс-ны Ахәынтқарратә Еилакы.

Адыррақәа аус рыдуларазы Ацентр ахықәкы хадәқәа иреи-уоуп ахәынтқарратә информаци-атә ресурсқәеи адыррақәа рба-зеи рышәақәыргыларә, рытәахра, рхархәара, рыхьчара иазку асис-тема аҗцара. Адыррақәа аус рыдула-разы Ацентр ахәынтқарратә напх-гараҗара аусхкқәа зегьы рылтшәа аизырхәреи, ахәынтқарра асоциал-тә функцияқәа рынаҗзареи рзы ал-шарақәа рыртбаара иацхраауеит. Иара убас иазпхьаҗәаҗоуп: арҗа-ра, адыррақәа анализ рзуреи аин-формациатә шәартәдара аҗцар-еи рспецалистцәа разыҗатара; ахәынтқарратә дыррақәа рыхьча-разы аинформациатә шәартәда-ра асистема аҗцара; аелектронтә шәкәыиекыыршареи аинформация аимдареи ирызку ахәынтқарратә система алагалара.

Хара имҗакәа иҗаҗахоит: ахәы-нтматцзурақәа рымѡаҗгаразы Афункиарацәа змоу центр аргыла-ра; аелектронтә шәахтә сервисқәа рапҗара; ацифратә энергетика уб. ит.

Ацентр аартра иазкыз аныхәатә церемония иаҗаит Ахәынтқарра Ахада Бадра Ғәынба, Аҗыза-ми-нистр Владимир Делба, аиҗабыра,

Иаартуп адыррақәа Рцентр

апарламент адепутатцәа.

«Ахәынтқарратә дыррақәа аус рыдуларазы Ацентр аҗцара иаз-кыз апрокект қәҗиарала инаҗзоуп, уи Аҗсны аекономика аҗиаразы ал-шара җыцқәа аанартуеит», — ихәеит Ахәынтқарра Ахада Бадра Ғәынба Ацентр аартраҗы.

«Адыррақәа аус рыдуларазы Ацентр аҗцара хтәыла ацифратә економика аҗиараҗы иҗыцу ета-пуп. Хышықәса раҗхьа ари апрокект анаҗзаразы азбамтә рыдыркыле-ит. Сара усқан ахәынтқарра ахада инапынтәла аусутә җәып сахаҗы-лан. Абар хышықәса рышьҗахь, иаз-гәахтар халшоит апрокект қәҗиара-

ла ишынаҗзоу», — ихәеит Ғәынба.

Ахәынтқарра ахада инаҗшәны иазҗәеиҗәит атәыла ашәартәда-разы ари аҗыза ацентр аҗазаара шымҗадатәиу, уи ада ахәынтқар-ра аинформациатә қәыпшыларәҗы ихьҗоуп хәа узышәақәыргәҗоуп. Ацентр адыррақәа рытәахра ал-наршароуп. «Адыррақәа аус ры-дуларазы Ацентр иара убасҗы алшара җыцқәа унаҗоит. Арака ахәынтқарратә мҗра аусбартақәа рдыррақәа рымацара рақәзам итәаххо. Уи реаладырхәыр рылшо-ит аинформация тбаа змоу ахатәи еилахәырақәаҗы», — хәа азҗәеиҗә-ит атәыла Ахада.

Ацәағәара ашыккымтаз

«Анхацәа шәахзымгәаан, ишхалшо ала ҳағуп»

Алатцара ианаамтоу

Альбина Жыба

■ **Ашыккым Гәдоутәи амашына-трактортә станцияҕы хан-ней, атракторкәа зеггы цәағәара ицахъан. Аиҕабы Нури Гәлиа дахзыпшы аишантәкәа зныз ақьаад аанкыланы. Уи аҕы атракторкәа цәағәара ицахъан, Кәла-нырхәи Абғархыкәи еиҕа ҕба латцара икан. Ҷанааицәажәа аштыахыз избан Абғархыкәи амҕа ақалара, уахы ицаз атрактор аус шауа хбарц, анхацәа хрыҕәәжәарц. Амҕан Нури еиҕе-иҕеи, жәащык атракторист-цәа иахъазы аус шыруа. Руазәк дтәыкыкуп. Ҷышыкәса тәуеит атрактор дақәтәиоижтәи. Нури уи даара ҳаҕыр иқәтан дихцәажәон, иус цықоуп азы.**

Абғархыкә ақыта ҳалаланы ҳаш-цоз – длақ амтан анхацәа тәан, нас излеилахқааз ала, дара атрактор аара иазыпшы. Иара уи аамтазы иахыкәз, аус ахъауаз амҕа хдыр-бейт. Убра Нури иазтәаит, «иҕамхны иугарцоума?» ҳәа. Убри алаҕы иуба-ратәи икан, уажәааны анхацәа атрактор ишаргәакуаз. Ааңын алагамтаз иауаз ақәа иахъаны анхацәа иана-амтаз рымхкәа рзыламтәи, уажәи ашоурақәа анықала, зеггы атрактор иахәон. Нури иҕаи, аусураҕы анхацәа ркынтә иқатцоу ахәарақәа шырацоу.

«Амшкәа бзиахеиҕтәи, зеггы ҕенакала атрактор ртахуп. Дарггы ҕәамтәуеит, ҳарггы хҕәи хнархъе-ит. Анхацәа шәахзымгәаан, ишхал-шо ала ҳағуп. Иахъазы араион аҕы 200 дестын инареиҕаны ицәағәоуп. 50 дестын латцоуп. Цыпх иаа-идкыланы ицәағәан 300 дестын. Иҕоуп қытәкәк – мчыбжык иа-лагзаны ианызыламта, нас аҕафра ахыкәмло. Даҕацъара амза нтәә-анза иуцәағәарггы кәлоит», – иҕәоит Нури.

Гәдоутә араион ҕажәи ҕба қыта ахыкәи, иахъа атрактортә станцияҕы иҕылоуп жәа-тракторк. Урт рахъын-тә ҕба латцара иҕоуп, даҕа ҕба ар-монт ртахуп. Ҷенакала тракторк 12-13 дестын ацәағәоит, иара уиггы иахъакәшәо атып зейпшоу еипш.

«Атракторкәа иҕамоу уажәшты иажәхейт, лассы-лассы ипхастахит,

амхкәа рҕы ишыкоу арөмонт кәхцөит. Хқа иҕамоу 15-16 шыкәса рхытәуеит, еҕырт – ааба», – иҕәоит Н. Гәлиа.

Абғархыкә атрактор ацәағәара иаҕын Борис Сацъат-ипа иахъашы-лымхурстаҕы. Адгыл азиас ахыкәан иштыоуп азы, ицәаакын. Атрактор аусура азыманшәалан, уи амхы итаҕежъуа итан. Асаат жәаба кә-лахъан, ашоура бааңсын, аха зеггы ғыланы атрактор аус шауа иахәапшу-ан. Амхы дестынк аҕароуп иахыкәи. Амшкәа маншәалахар, мчыбжык аштыахыз апшама амхы лаитцөит. Аҕафра дазыпшуп ноиабр мзазы. Борис аҕыкәреи ахәшә аиҕазом.

Атрактор арныкәцара шымариам лхатә пышәала ил-бейт «Аңснымедиа» авидеогрәф Елиа Гәынпхә. Амираи Елиа атрактор дақәиртәиет. Цәахәакгы анылҕейт, аха уи унадыхылан иузыкәцо усым. Атрактор аҕныкә даара ишоуроуп, уарцысуеит, ухы тәууа уканәиоит.

Изеипшразаалакгы ицкәи аҕафра иаха еиҕуп, иҕәоит иара. Сынтәа амшцәаҕақәа ирхыркәаны мызкы аамта ицәызит, зеггы ианаамтоу иа-ныкаумта, аҕафра проблемахит.

«Аңсуа ичысхә хада әуп аҕы-кәреи, уи лаимтар, изынхөи? Ҷафраҕагалан аңсуа изы ныхәан еснаҕ. Абғархыкә аҕыкәреи ләзцо ыкоуп макъана, аамта шцахыоуггы. Атракторкәа мачуп, арахъ араион ду-уп. Есышыжкымтан унеины урыхәоит, асиа уҕауғалоит. Нас – уаамта анааиуа ҳәа упшуп. Еиҕа жәабака трактор араион иамазтгы, иаха иманшәалахон. Амшкәа кәлеиҕтәи зеггы хҕәи еибафөит, илахтар хта-хуп, арахъ атракторкәа мачуп. Зеггы хаззыпшу иароуп», – иҕәоит анхащы.

Гектарк адгыл ацәағәара сынтәа хә-нызкы хышә маат иаңсоуп. Ан-хащы изы уи ахә мариам, аха ухатә аҕафра иацызго акгы ыказам, иҕәоит Борис.

«Афатә аарыхра ахәиңқарразы акыр атцанакуеит. Зеггы узаахәазом. Шьоуқы рҕы иаанагозарггы алшоит, аскак ахтнысдар атқыс снейны иаас-хәар иаха еиҕуп ҳәа, аха аҕыкәре-иҕы аахәо, акашәаҕы аахәо уалагар, уи еиҕаҕы ицәҕахөит», – иҕаилирка-ауеит Борис.

Гәдоутәи амашына-трактортә станция аиҕабы Нури Гәлиа иажәақәа рыла, алатцара иакәыт-ны аҕыкәреи аархәар еиҕызышә ыкоуп. Алатцара иакәдырзуа аҕа-рей аҕыбааи иаңсам ҳәа иршөи-ит. Аха ақытаҕы инхо зегь аҕоуп,

иҕашәа дахәапшуеит. Иҕоуп шыкәсык бжыкхны илатцоггы. Иҕафра аныбзи-ахалак, адырҕашыкәсангы изхөит. Араион аҕы атракторкәа разым-хара азтәара маншәалахон, атрактор ҕыцкәа рымазтгы. Аха урт иаархәар-ггы, иакәдыртәо дрымазам.

Амираи Анқәаб 37 ш. ихытәуеит. Хщык ахәыцкәа драбуп. Иара Хәаң дынхөит. Пшышыкәса тәуеит атрактор дақәтәиоижтәи. Атрактортә стан-цияҕы сынтәа аусура далаҕейт. Атрактор атәи идыруеит. Ашыжы фба рзы аҕны ддәылтәуеит, ақалак ахә да-аны атрактор дақәтәаны ақытәкәа рахь дцөит. Иахъа аахәлаанза атрак-

Анапхгара рахытә

■ **Ахәиңқарратә програм-ма «2026 шыкәсазы ақытәкәа рыҕиара» анагзаразы акомис-сия азбарала ақытауаи, хазхатә-латәи анапаккәи, аиуристтә хаҕкәи аҕранткәа рыҕаразы азыхәақәа рыдкыларә мҕапҕа-хөит рашәарамза 22 инаркны пхынҕымза 6-нза.**

Агранткәа рыҕара абарт ахыр-хартәкәа рыла иазпхәағәаоуп: атиаазара арҕиара; арахәаазара арҕиара; аңсызтә усхк аҕиара; ақытанхамҕатә техника аахәара; ақытанхамҕатә аалыт атыжырей аус адуларей рзы аарыхра-техника база апцарей аҕиарей.

Лабра — ахш зауад

Анапакы ҕыц

■ **Лабра ақытан иргылоу ахш зауад иалшоит Аңсны аҕнуцкәи аҕыармыкәҕ аҕа-хракәа 60% инарзынапшуа ры-нагзара.**

Абри атәи иҕәиет азауад анап-хәи Батал Запшыба. Уахыки-ена-ки рыла амаругақәа 20 тонна ркынза ахш аус адырулар рылшоит. Уажәи аус ахацырка хыркәшоуп ухәар алшоит, алабораториақәа

Агранткәа рыҕара

Асубсидиақәа рыҕара абарт ахырхартәкәа рыла иазпхәағәаоуп: арахәаазарей апсызкрей рзы амыругақәа раахәаразы; ақытан-хамҕатә аалыт аарыхрей аус адуларей рзы атехникеи амыругақәи раахәаразы; адгылкәа аус рыдуларезы; аиҕхатәкәа раазаразы. Ицеггы инартбау аинформация аиуразы ақытанхамҕа Амини-страхь адтәалара кәлоит (Акәа ақ., Лакоба имҕа 21, 3-тәи аиҕагы-ла) атәйлауаа анрыдкыло асааткәа – асабшей амҕеишей рыда асаат 10:00 инаркны 16:00 ркынза; аҕел: +7 (840) 226 19 05

ланы еиқәзыршәаша аферма дукәа шыкам азгәиҕейт. Анапакы «Мо-лочни двор» афинанстә дгыла-ра аиуит апсуа-аурыс программа алыготатә кредит кәцара ахәаакә иртагзаны Урыстәйлатәи абанк «ВТБ» ацхыраарала.

Лабра ақытан иргылоу ахш зауад ақынтәи Очамчыра араион абиуҕет иалағалахо ашәахтәкәа – 15 млн маат ркынза иназоит, иҕәиет араион ахада Алхас Кациа.

«Хара акыр тәуеит ари ҳа-зыпшуиҕтәи. Аҕыҕра ҳамоуп, ари анапакы абиуҕет шыақәзыргыло акакәны икалап ҳәа», – азгәиҕе-

аусура иаладыргейт, аусзуҕцәа ацехкәа рахь еишхоуп.

Запшыба иажәақәа рыла, рапхәтәи ихиоу аалыт аиура аз-гәаоуп 2-3 мчыбжы рыштыах. Азауад аҕы икарцалоит акефир, аиогурткәа, ахш, ахаца, иара убас ҳапхәака ахәша атыжырагы аз-гәаоуп. Аза Белруссииеи Урыстәй-лей ркынтәи иааргалоит. Азауад анапхәи Аңсны анапакы иахәтоу ахш амехак тышәиентә-

ит иара. Уажәазы азауад аҕы 25-щык аус руеит, рхыпхызара 50-щык ркынза аизырхара азгәаоуп. Урт рейхаращык араион ауааңсы-ра роуп.

Араион ахада иҕәиет, азауад аҕы Аңснытәи аҕыармыкәхь инарго аалыт хккәа ҕажәа ркынза атыжыра шалыршахо.

Апхәака 500 усурта тып ҕыцкәа рапцара аларшахөит ҳәа игәыгу-ейт.

Сынтәа – Ақыта Иашыкәсуп

■ **Аацы ақытан иҕоу ашәыр бахча 20 гектар ацакыраҕ атама, абхәа, киви, ацәа ухәа акыр ахккәа ыкәаахрыхуеит, ахәиңппрограмма ацхыраарала, хҕәи иҕоуп даҕа хә-гектарк аццара ҳәа арадио Sputnik иазейтәиҕейт апышәаратә нхамҕа "Хара хбахча" аиҕабы Олег Гам-гия.**

Уи иҕәиет, ашәырейтахатәкәа Крымынтәгы ишаарго, урт Аңснытәи адгыл ибзиан иаднакылоу-иаднамкыло азы аҕәтарақәа ишырҕу.

"Цыпх 50 тонна ацәа, жәатоннак киви, атама ухәа аалыт еизахҕейт. Хәафра атыпәнтәи ауааңсыра ибзианы ирдыруеит, иаархөит. Макъа-на Аңсны атыпәнтәи атиртәкәа рҕы ауп иахыцәырахго", – иҕәиет иара. Гамгия иазгәиҕейт, апхәака атыпәҕ агротуризм ҳәа изыштыоу аиҕаара рҕы иштоу, ускан аҕәахәара змоу зеггы алшара роуеит иртәху ашәыр рнапала аҕыхра, абахчаҕе аниааира.

Аңсны Ахада Бадра Гәынба икаитцаз ақәцара инақәыршәаны, сынтәа Ақыта Иашыкәсны ипхызоуп. Уи инамаданы, ахылапшра чыда рыртөит ақытанхамҕатә проекткәа.

Ашәа бзиа – иҫамбо зыхьуп

Еицырдыруа

Борис Қаҫһа

■ **Сынтәа еицырдыруа аҫсуа компози-тор, ашәапҫаҫы Кәаста Ченгелиа дииньҫтеи – 95 шықәса ҫит. Аҫһаҫәә ишәыдаағало-ит акомпозитор 70 шықәса ихьҫтра иазкны агазет «Аҫһы» (2001ш. №18) ианыз иҫсы антәтәи иҫәәжәара.**

70 шықәса рағһа хәажәкыра мза 27 рзы, адгьыл иатцалаз ағһара абхәасакәа анаршәту-аз, атамәкәа ағһшшәы ссир анаархәоз, ағһсаба-ра зегьы тлаз иатәараны әеанеибнәтәз, Гәдоу-та арайон Калдахәара ақытан диит Кәаста Ченгелиа. Аракатәи ағһсабара ссир – аҫада ашәа харақкәа, алада – згәы ухығһшыло ам-шын, ахьхәа-ахьхәа рыхгә, еимхәыҫҫас еи-хағһсо азыхькәа, хәарас иаҫахузеи, абри аҫба-нат дгьыл хәыҫы аҫы ииз атәиғьы ғһсабарала ҫыара баҫхатәрак иланамҫар амуит. Аағһынра адунеи шарғһшә, ишаҫыҫо еигһш, анҫаағһы уи игәы нимырхейт. Иеинаалашәа, игһшра, исахәа зегһрыла акы игымкәа ағһсабара иагәарғһха-ны дачагһейт.

Афизикеи ашәеи «реибашьра»
– **Кәаста, дарбанзаалак иғһстазаара атәы иа-ра ишеҫтеи хәо, дшалаҫәәжәо даҫәзәы изхәа-раны дыҫазам. 70 шықәса шәхьҫтра инадхәа-ланы убри шәахзалаҫәәжәарҫ ҫҫахын.**

– Ссит сара Калдахәара ақытан. Уб-ра аашықәсәтәи ашкол саналга Ақәа сааны аҫбатәи абжәаратә школ салгейт 1958 шықәса-зы. Арра сҫейт. Уи схығаны санаа, схы ныкәзгар акахеит, стаҫәә рыхәда ақәғәара ғһхашьейт. Уи азыхәан иғһшаатәын ҫыара ушьапы ахь-лаурғылашаз тыгһк. Ускан Ақәа ус уналаххны, усурҫак узыгһшауамызт, еиҳарак хара ағһсу-аа. Ақәатәи атәтын фабрикаҫы аусура салаге-ит, убра еиҫкааз ахағһшығаратә ашәахәаратә гәыгһ аҫы ашәа дсырхәон. Убра аус шызуаз Ақәатәи арҫаҫратә институт афизика-математи-катә факультет (уахынлатәи ақәша) стаҫейт. Схы сырхәәшәа иҫалозаргьы, сҫарын, сеилҫба-е-илғәыҫәын, лафқәакгьы сҫәон – абартқәа ирыб-зоураны сҫәызҫәа, сьқәлаҫәа пату сьқәырҫҫон, рылағһш хаа сырғрыжуаамызт.

– **Кәаста, уҫызҫәа ашәа бзианы ишухәоз рзымдырзәи?**

– Уи атәы сҫәаанза, иазгәастар истаху аинститут ашнүҫҫа асанҫыр (иадро) аршәраҫы актәи атыгһ шааныскылаз ауп. Абри атәы ускан иҫтыҫуаз ареспубликатә газетқәа руак аҫы абас анын: «Аиҳаракгьы уи ҫыдараны имоу аб-зеирақәа зегьы иаарылукаартә иҫоу иреиуо-уп иашәахәара, ашәа хазхәа хәа иҫызҫәа иа-нидырҫдалак, уи ихы раҫәамшьакәа агитара аашыҫхыны игһшзәа, ҫкәыни зҫаби ргәы зыгкәо ибжы хаазәа ағһсабара инықәәуейт».

Лассы-лассы снейуа салагейт Ағһсны жәлар рырҫеиара Аҫһны ашҫа. Уи еиҳабыс иамаз жәлар рашәақәа реизгәш, рзыргәш Иван Еснат-иғһа Кортуа ибейт ашәахәара аганахьала абжыы шысхаз, уаҫа еиҫкааз агәыгһҫәа срылахәын шәахәарыла, кәашарыла. Кортуа енак ус сеиҳәе-ит: «Кәаста уара иалухыз азанаатгьы бзиоуп, аха уара ашәахәара уазшазар Калап, уеғһышәа». Ари ауаҫ ду иажәақәа саарызхәҫны, аинститут аҫы ахғһатәи акурс сьштәаз, иара ишсабжәиғаз еигһш, Ақәатәи амузыкатә ҫараиурҫа теория-композиторә кәша стаҫейт.

Абасала, шықәсыла еибарххоз афизикеи ашәахәареи «реибашьраҫы»аиааира агейт ашәа, иҫәа-ижьы, ишьа-ида, игәы-игһҫы иры-лаз. Афизикагьы хьагәгәа, ахы ақәыжь аганахь инагыҫейт, ишьҫхысаа, ағһшатлакә еигһш акы иазнымкыло аҫынанахеит ашәа.

«Сыблеиқәара» инаркны
Ақазаратәҫхәхь инеиуа дарбанзаалак имҫа еснағ имариахом. Кәастагьы имариа-мыз, икәаратҫоз, зны-зынлағьы, ағһхәаҫа хәа данхәыҫлак, зхы-зҫыхәа имбоз, аха арҫеиаратә мҫәыжәәқәа изҫоз амҫа дҫаныҫейт. Абри аамҫазы аҫратанакуан уи иалихыз азанаат аҫы рағһхәа игһыло, даҫеакала иухәозар, рҫаҫыс иоуа дызустоу. Кәаста Ченгелиа иахьагьы ажәа хаала ауп избахь шихәа акомпозитор, ағһсуа профессионалтә музыка арҫеиара зьбабаа ду аду Алексеи Поздниаков.

Кәаста Ченгелиа дызнылаз амҫа игәы ахмыршәакәа, зығһсәта бзиахаша ари арҫаҫ ду, имаз агәахәара имарехәәуа, амузыка аду-

неи дагәлеихалон. Иахьа акомпозитор ихатә ишихәо еигһш, рағһхәа студентк иахәсабала атҫараиурҫахь имҫахыҫҫыз, шықәсқәак рышьҫахь дығһәәзәа ишьапы налеиргьылт уи арҫеиаратә ғһстазаара. Ағһхәа концертмейстрс дыҫан, нас – амузыкатә теория арҫаҫыс.

Хәарас иаҫахузеи, Кәаста композиторк иахә-сабала ишьақәгыларәҫы ашәақәа рхәара маҫа-ра азхомызт, иаҫахын амузыка аганахьала адыр-ла тбаақәа, адырра ҫаулақәа. Ускантәи аамҫазы ағһсуа ҫар, шамахамзар, ҫыара баҫхатәрак злаз, атҫара зҫарҫ зҫахыз рымҫақәа ахьхаз Қартҫа ақәын. Даҫәаҫыара рхы дырхар руамызт, иағһыр-хагахон «хашьҫәа». Кәаста Қартҫаи аконсерва-тория дҫалоит, ускан Ағһсны акультура амини-стрс иҫаз апатриот ду Владимир ҫыгаанат-иғһа Кәарҫелиа ибзоурала. «Ағһышәарақәа аныҫти-уаз аҫны ҫыара иғһырхагамхарҫ, шыағәаршә сзырымурҫ азы иара ихатәгьы днәейт», – игәә-лаиршәоит акомпозитор.

– **Кәаста, иарбан ашәоу рағһхәтәи хәа иуишо?**

– Шәаәқәа зегьы сығһсы рылоуп, аха урт рағһхәа исыргьылоит «Сыблеиқәара» (ажәақәа – Б.Зардания). Ари лирикатә ашәоуп.

Ииашатәҫкыны, ари ашәа геит ашәа ашьапы иағәаршәу ақыҫаҫы, ари ашәа иаткәейт Ақәа. Уи рхәон аишәаҫараҫы. Зқәаф қазҫаз иааҫәыри-гон «Сыблеиқәара», уи иаиҫрғызуан абзиаб-ра ирҫышны иамаз арғһыс, лыбжыы налалҫон зынасыгһ иазыгһшыз ағһхәызба ҫәрышкәагьы. «Сыблеиқәара» Ағһсны ахы-атҫыхәа иахағһы-руа ажәан иалан.

– Ахор аҫы, аконцертқәа рҫы уи нарыгзон аибашьра ашьҫахь иҫахаз ашәахәәш ду, ар-тист Томас Кәәкәасқьыр, иахьагьы асцена ныз-мыжыҫ ақазараҫы аҫьабаа ду збахьоу Ар-дашьын Ағһзба, – иажәа иаиҫҫон аиубилиар. – Зны амузыкатә ҫараиурҫаҫы сьштәаз да-аҫналт Москва, Гнесинаа рыхьз зху аинститут аҫы атҫара зҫоз, зейгһшыҫам абжыы зхаз, нас иаамҫазамкәа зығһстазаара ҫахҫәәз Зәкан Ха-луашь. Абра хәнеибадыр, ашәақәас иумои хәа дансазҫәа, анотакәа ҫны иҫтейт. Уи инағзарала «Сыблеиқәара» еиҳагы ишьҫтыҫит, жәәанахь ихеиҫгалейт. Ан лышшара зегьы ега еигһшыны бзиа илбозаргьы, ағһхәа игылоуп хәа исыгһхәзоит, сгәыблра рыдуп: «Бара быда дыҫазам», «Агра», «Ихәыҫт-хәыҫту...» (ажәақәа – Т.Чаниа), «Қа-дыҫь» (Ч.ҫьонуа), «Ағһсны» (А.ҫьонуа), «Хьы-бла» (Д.Гәлиа).

60-тәи ашықәсқәа рынтәамҫазы Кәаста Чен-гелиа ашәақәагьы ағһҫо, ихатәгьы инаигзо да-налага, хмилиаттә ашәақәа дырҫашьоит, иаахҫны аҫәанырра аҫәыргара ҫхазшы ианаалом хәа зхәоз абжқәа ҫәырҫит. Иахьатәи хағһҫтаза-ра, хазлағһлоу аамҫа иаанарғһшит урт абжқәа шиашамыз, атҫабырг ишазааигәамыз. Хәжәлар ега гәәк-тәәқра баағһс рхыргахьазаргьы, хара хазҫарызеи, Ағһсны Аҫһынҫыҫәылатә еибашьра аан иаҫума иҫәырҫыз афырхатҫаратә ашәақәа, убарт инрываргьыланы ирхәон алаф ашәа, алаф лахьыс.

Акомпозитор, ус ухәар ауазар, иласыз аму-зыкатә жанр аформа иетәгһзаны, уи сызхоит хәа даанымгьыҫейт, ишьҫхит еиҳа ихарақыз, иағһы-уадаҫыз амузыкатә форма.

Акахуажәырҫаҫы «Ағһсуа каприччио»

Ааигәа, енак, ҫхазет аҫы хнапы ианыз аусқәа қатҫаны, Атынчра амҫаду ханыланы хшааиуаз кахуак хнахәарҫ еибаххәейт еиҫыз. Хнымҫахыҫҫит хатәы кахуажәырҫак аҫы. Хҫыгһ аалхны, акахуажәырҫа иҫагылаз иахҫахыз атәы лаххәейт. Акахуа ыжәуа хаштәаз, уи ашәхымс да-ахыҫҫын, уахьааҫналәз ақәак аҫы игылаз астал еилахәарак нықәиҫтан, зегьы даарылағһшит. Нас искрипка ааҫәыриган, уажәгы ускангьы

исыздыруам, ихыҫ наиҫеишьын, мелодиақәак рархәара далагейт. Уахьынаиҳәағһшуаз иубон дышқәыгһшыз, аха маҫк арыжәтә аҫадҫалара бзиа избоз азәы шиакәыз. Имаҫымкәа амело-диақәа аирхәейт.

– Уара абри ағһсуа мелодиақ архәара илым-шәзои? – снaryхәағһшит сҫәызҫәа. – Сгәы иаа-нагәҫқәыоз, ари арахь ааигәа иқәнагалаз азә иакәхап, уи ус шақәугьы аҫейлахқәаап хәа ауп сгәы итаск. – Схы наикәыскын, ағһсуа мелодиақ хзәрхәа, – сҫәейт сара.

– Иарбан ишәҫаху? – дҫааит иара исхәаз дшазҫҫымхәхаз мҫашьо, хаарак иблақәа ирху-баало.

– «Ағһсуа каприччио», – сҫәейт сара иаа-лырҫкыны.

– Кәаста Ченгелиа итәы. Уажәыҫҫәҫа! – ихәан рҫаҫҫас ихышхыҫҫәо рҫынархейт «Ағһ-суа каприччио» амелодиақәа. Згәы ғһшаазгьы кәрышқәак иҫыба инҫартҫейт.

Акызатҫәык угәы зыырхьуа, уи иахьахәҫоу асценақәа рҫы иазырхәаша амузыкатә коллек-тивқәа ахьмаҫхаз ауп.

«Ағһсуа каприччио» – аоркестр ианархәо рҫеиамҫоуп, ораториатә жанр иатҫанакуейт, – ихәоит акомпозитор. – Изҫөит 1963 шықәсазы, иара аконсерваториагьы сызлаҫалаз убриала ауп. Нас иағһыҫҫейт ҫаргь Чачба иажәақәа ирылху «Уарада», инейҫыху аформа змоу, ахортә капелла, Бағрат Шьынқәба иажәақәа рыла акан-тата «Владимир Харазиа», ароманс «Амра», «Ағһсны лаша, сьмра тәыла» (агимн), «Влади-мир ҫаҫлиа» (ажәақәа – Кь.Чачхалиа), «Уеиха Сасрықәа» (ажәақәа – А.Гәгуа).

Кәаста Ченгелиа иашәақәа еимхәҫҫас еихышәшәоит, азырҫы ддыргәакуам, иаразнак игәныҫылоит, илымхәҫы иааиуейт. Аригьы, хәа-рада, имариоу усым. Уи зегьы шыҫатәс иамоу, уас-хьрс иатҫагылоу акомпозитор ажәеи ашьҫыбжыи ахьейликаауа, иахьыгәныҫыло ауп.

– Сара хатала поетк даалхны иажәе-инраалақәа ашәа рылсхзом, сығһшаауейт. Иа-аҫыҫуа апоезиатә рҫеиамҫақәа срығһхьоит. Сгәы иакәшәо ажәеинраала збар, хымғһада, уи апоет зны иаишәуаз шака даргәҫтеиуаз еигһшҫәҫба, саргыы ашәахь иагара саргәҫтеиуейт, – иажәа иаиҫҫоит Кәаста Ченгелиа.

Идыруп, ашәа иазыҫхәуам атәгәҫасра, ажәе-инраалаҫы аҫырақәа еихышәшәо иҫамзар, еиҫарамзар ағһхәәш илымхәа шыҫнашьаауа иағһш, ашәаҫыгьы зегьы шәамзар-изамзар иа-разнак иаалкыны, аҫьма ҫыркыы еигһш, зегьы ирылукаауейт, ашәагьы ахатәбзиара зыха-рахком.

Абар, иухәар ауазар, акомпозитор ирҫеиара мазас иаҫоу. Ажәа бзиа, ажәа хыркы дашьҫоуп. Анҫәа иҫнәыт, уи аҫыза ажәа анимгьыхьашәа, уи Кәаста инаҫаҫы ирейҫбу ашәахоит. Афилософи-атә наукақәа ркандидат Аида Ашьхаруа илыҫу-ейт. «Акомпозитор К.Ченгелиа ажәлар рашәақәа аус рыдулара иҫазара даҫа ганкахьала аҫыда-ра хнарбоит...

Кәаста Ченгелиа иағһҫиҫахьоу рахьтә иа-арылхәхәо иҫоуп ахор азы ииҫыз арҫеиамҫа ду «Аҫқәа Мариа». Ари акомпозитор ирҫеи-араҫы даҫба ҫыҫуп, хҫысуп. Зызбахь хәмоу ағһҫамҫаҫы уи амилиаттә тема ахәаақәа дырҫыс-ны, азеиғһш уаажәларратә тематикахь диасит.

«Нартаа» хьызраҫара иҫоит

1948 шықәсазы Иван Кортуа иағһшығарала еиҫкаан абыргҫәа рхор. Уи Қарт имҫағһысуаз «ағһсуа декадагьы» иалахьын. Рағһхьаза ақә-ны Москва аизара дуқәа рхан асценаҫы ари ахор ашьапы ықәнаргыҫейт. 1969 шықәсазы Иван Кортуа иғһстазаара даналҫ, хара имҫакәа жәлар рырҫеиара Аҫһны аиҳабыс сқартҫейт, – ихәоит Кәаста. – 1971 шықәсазы ускан Москва телехәағһшрала иҫоз адырратәра «Карусель» иаласырхәт. Ахор еиҫкаауиҫжәҫейт 25 шықәса антүаз, 1973 шықәсазы, ағһсуа быргҫәа рет-нографиятә хор «Нартаа» хәа ахьз ахырҫе-ит. Хыхь исхәахьейт, Москва ханықаз, Венгрия имҫағһысраны иҫаз афольклортә ансамбльқәа рконкурс шәалахархьырҫ ҫҫахуп хәа хәрхәейт. Хара ари хаигьырҫейт.

– Даҫеакгьы сгәаласыршәар стахуп, иажәа иаиҫҫоит акомпозитор. – 1973 шықәсазы Пи-цунда иғһсы ишьон апартией ахәынҫқаррей рхадараҫы игылаз Леонид Брежнев. Иғһсы шыа-ны данҫоз Ақәатәи ахаиртә бағәазаҫы иғһы-лара еиҫкаан. Еизейт еиҳабырей еитҫырей, «Нартаа» иалаз гәыгһшык абыргҫәагьы уа иҫан. Ускан Ағһсны апартия иахагылаз Валериан Ко-бахиа Брежнев иеиҳәейт «Нартаа» Венгрияаҫ иҫараны ишықаз, ғһсуа матәала еилахәаны игылаз абыргҫәагьы наиирбейт. «Только с по-

бедои вернитесь!» – ихәан Аҫандаратәи аҫы ҫәыҫак нҫарпҫканы, ихаирплан дынҫталейт.

Хзынқьаз-хзынғһаз зегьы иазаауазеи, 1974 шықәсазы Венгрия, Секешвехервар ақалақь аҫы хәқәгыҫейт. Еиҫахәашьас иамоузеи хашры-дыркылаз?! Ағһхәхә хада «Ахьтәы кағһкағһ» ханаршьейт. Ари аҫыза агәырҫьаҫхәашазы адырра рыҫатәын ускан апартией аиҳабырей ирхагылаз. Москвантәи еиҳабыс ихәҫыз К.Ане-нковаи сарей Венгрия иҫаз Асовет Еидгыла аҫхаражәхәартала изыхәҫаз адырра рахҫейт. Арт Ағһсныҫа иаарыҫхәит. Ағһсны зегьы хыҫ-ны иаазшәа убасқак ауаа раҫәаҫны иахғһы-лейт ахаиртә бағәазаҫы. «Нартаа» хьызраҫа-ра иахьҫаз бьҫар тьмырҫьакәа, Ажәейгһшыаа ҫәҫахәыс ириҫаз рыхьтәы кағһкағһ рыманы ахаирплан иааҫыҫит.

Кәаста Ченгелиа ирҫеиаратә ғһстазаа-раҫы шака хағһшығаратә коллектив еиҫика-ахьоу, урт рағһхәа дгыланы ашәа дирхәахьоу аиқәыгһхьазарагыи уама уаҫы дадхалоит, аха убарт рахьтә иалкаатәуп авокал-инструменттә ансамбльқәа «Риҫа» (Гәдоута), «Ерҫахь» (Очачыра), иахьа урт зниҫаз амҫа иаҫхымҫьакәа, нсамбльқәак ишрыхьло ақәымкәа, ағһарахәа игоит рашәахәажь.

«Аиааира» ашәала

Ағһсны аибашьра ианалага Кәаста Ченгелиа ихыҫуан 60 шықәса. Аҫа Ақәа инаҫаҫы ианаа-ига, ғһыҫҫык реиғһш, иҫаларызеиш, исыхьры-зеиш хәа ара иеаанимкылт. Ақәа иаланхоаз ағһсуаа зегьы рҫеахьейдыркылоз Гәдоуҫаҫа де-ихейт. Иқәра дахәағһшыны, аракагы ҫыара хкыд-кыларҫак ғһшааны атәара аҫығһан, уи иҫынаи-хейт ускан Гәдоута еиҫкааз апресс-центр ахь, ирейхәейт ашәахәаҫәа ргәыгһ аиҫкаара игәы ишҫаз. Убри нахыс Кәаста бьҫарс ишьҫихит ашәа, қанҫаруазҫас еиҳданы, наҫ-ааҫ ихәда инхишьит ағһхьарҫей ачамғәыри.

– Ашәахәаратә ансамбльқәа, агәыгһқәа, акапелла, атеатр ухәа рҫынҫтәи ашәахәаҫәа еизыскит, аусура халагейт. Иағһыҫҫейт «Аиа-аира» ашәа (ажәақәа Л.Тәан-ғһҫа). Ари ашәа хәибашьҫәа ирыгһхьон афырхатҫарахь, аҫа иҫагыланы хәаҫанмырха ақәғарахь. Хәи-башьҫәа Гагра ахы ианақәиҫыртә, жьҫаара 19 рзы уаҫа хыҫьара хәқәгыҫейт. Рағһхьаза ақә-ны, «Аиааира» ахы наигзейт Леон иорден занашьоу, «Аибашьра ашықәснҫара» алау-реат Тото Аҫьапуа. Ашәа хәаны ханалғалак абас хәрхәон: «Шьҫа ҫҫахаргьы, ҫҫахеит хәа хағһхьаазом, хазхара хәжалар рашәақәа хәрзызырҫейт». Абасқак адоуха мҫабз ақәҫәи-ааша иҫон ари ашәа. Уи ихәон атәбия итәтәз, ихәны ишьҫаз, забьҫар икылғһшуаз аибашьы. «Аиааира» гимнк иаҫызан, иахьагьы ус иҫоуп.

Акомпозитор хәибашьҫәеи урт рҫырхатҫа-рей ирзикит ираҫәаны ашәақәа: «Сығһсад-гьыл, угәынқьыбжыы саҫауейт» (ажәақәа – Б.Шьынқәба), «Ағһхәызба, ар рымаҫәа зшәу» (ажәақәа – Д.Занҫариа), «Афродита» (ажәақәа – Г.Кәыҫҫниа-ғһҫа), «Аиааира агимн» (Р.Смыр), зынзасқә шәажәиҫәәхә ашәа рақара.

– Ааигәа иағһыҫҫейт Ағһсны Афырхатҫа Ме-раб Кьышьмариа изку ашәа «Даҫа тәылоуп Ағһсны» (ажәақәа – Т.Чаниа). ҫыгһх аиааира амш аназгәахҫоз инахәгзейт. Ақыр ҫуейт апоет Терент Чанией сарей хәибашьҫәеиҫжәҫейт, арҫеи-аратә ус хнапы еиҫалакуиҫжәҫейт, ихәзбейт аопе-ра ҫеазахьырҫ, иара алибретто аҫра даҫуп. Нап зхәркыз аус аҫыхәҫәанынза ишнааго агара га-ны сьқоуп, – ихәоит акомпозитор.

– **Кәаста, уара Ағһсны акомпозиторҫәа Ре-идгыла уеиҳабуп, иҫоузеи иахьа уаҫа тагыла-заашьас?**

– Иахьа Ағһсны акомпозиторҫәа Реидгы-ла иейднакылоит шәажәаҫык рҫынза амузика зырҫеио, иҫызҫаауа. Сынтәа хәидгыла еиҫыр-кааиҫжәҫейт 30 шықәса ҫуейт. Иазгәахҫараны хәкоуп Алықьса Чыҫба иеиғһш иҫаз арҫеиашәа дуқәа риубилеиқәа. Арҫеиамҫа бзиақәа ағһырҫҫо-ит Т.Аҫьапуа, П.Петров, У.ҫаргәыш, О.Хәынҫҫариа, О.Ферызба ухәа егыртгьы. Сынтәа иазгәатаны ихәмоуп Карачы-Черкесқәа хҫара, изыкугьы уатәи акомпозиторҫәеи хәрей хаиғһылара ауп.

– **Кәаста, уара алафхәара бзиа иубоит, хә-иҫәәжәара алгамҫазы, хағһхьаҫәа урҫчарҫ уҫахзами?**

– Сара слафқәа даҫәаҫыара рхы хоуп, аха ишәасхәап нас сара истәымзаргьы «срепертуар» иалоу акы. «Ерҫахь» напхгара анастоз уаҫа ашәа зхәоз, Кәтол инхо Вова ҫнариа аибашьраан ахы изблак тнахын, Гәдоута днәины дыҫан. «Уара улахысуазеи, узлак тазамкәа?», – снейазҫааит сара. Иара атаск: «Кәаста, еиҳагы еиғһуп, ахәа-ра атахзам», – ихәейт уи. Ақәа амҫаду аҫоума, аишәаҫараҫы аума, даҫа тыгһк аҫы аума, ари ауаҫ дахьаауғһылалак, иага угәалақара бжыысны иҫазаргьы, убас ашәак, лашарак, лафк ааухыгзо-ит аҫынынтәарҫ уи узохоит. Нас инымҫәааит уи ашәа, алашара, алаф!

Абафортцэыра агэабзиара иауасхыруп

Жәипцшь хырхарта рыла

■ Ихыркэшахейт мызкы иназы-напшуа, май 29 инаркны ииун 22 азынза имфэпысуаз XIX АПСНЫ ашколхэыцкэа рспартакиада. Уи рхы аладырхэт атэыла араионкэа зегьы АКэеи ркынтэ 1238-фык атэащэа еидызкылоз еизгоу акомандакэа ааба. Урт рылшаракэа пыршэон зхы иакэиту айкэпа-ра, аишэатэ пкыат, ашыапылампыл мац, ацсуа милаттэ хэмарракэа ухэа 14 спорт хкы ркны.

Атлетика лас азы аиндатларакэа ркны актэи атып реафсартэит ахтныкалакэа ахатарнакэа, афбатэи – Гагра араион, ахпатэи – Гэдоу-таа. Ажэакны ишырхэо еипш, «инапынтданы ахыцра» иартцабыргыгоу ашахмат асрафэи рыкэлацэа акала ишыртэмхо даеазныкгы ишыақэдыргэгэеит, актэи атып зеап-сэзтэыз, АПСНИ уи антгыци изныкымкэа алтшэа харақкэа аазырпшхыоу Гэдоутатэи акоманда, афбатэи – АКэа ақалакэа, ахпатэи – Гаграа. «Атақкэымкыара» акны зегь рааста рхы аадырпшит Гагратэи ашколхэыцкэа, афбатэи атып ааныркылеит – Гэылрыпшыаа, ацызатэ медалкэа ранащын – АКэаа.

М.Чычба ихыз зху Гэдоутатэи ахэыцтэи-қэыпштэ спортшкол акны имфэпгаз самбои зхы иакэиту айкэпареи рзы афиналтэ еипыларакэа ирылтшэахейт, самбо азы: актэи атып – ақ, АКэа, афбатэи – Очамчыра араион, ахпатэи – Гагра араион. Зхы иакэиту айкэпарақны: актэи – ахтныкалакэа ахатарнакэа, афбатэи – Ткэарчалаа, ахпатэи – Гэдоутатэи акоманда.

Айкэпара хкы зиудо акны апы-жэара ааныркылеит АКэа акоманда, афбатэи атып – Гагра араион, ахпатэи – Очамчыраа. Атлетика хыантакны иалкаахейт Гэдоутатэи аспортсменцэа, урт ирақарахарц мацк ауирыгхаз – АКэаа, ахпатэи атып иапсахейт – Гагратэи ахыанташтыхэа.

Амтэышэмпыл асрафэи атыпхэаа рыбжыара актэи атып ааныркылеит ахтныкалакэа акоманда, афбатэи – Гаграа, ахпатэи – Гэдоу-таа. Арпарцэа реипыларакэа ркны – АКэа, Гагра, Очамчыра хэа еихшахейт апхыахэтэ тыпкэа.

Атыпакнытэ атэыргыла ахыпара, махэафала ашыака ахалара, алабашыа аршэра, ахахэ арпара рыла ишыақэгылоу амилаттэ хэмаррақэа рзы аиндатларакэа ркны, АКэа ақалакэа ахатарнакэа актэи атып ааныркылеит, афбатэи – Ткэарчалаа, ахпатэи – Гагра араион акоманда. Хтэылафэи азэлымхара харақы зцу,

афеиара бзиагыи змоу анапылампыласракны атыпхэаа ирапыргейт – Гэдоу-таа, аразнытэ апхыахэ ранащын – АКэаа, ацызатэ – Гагратэи ахэмаршэа. Арпарцэа реипыларакэа ркны ирейгхейт Гаграа, афбатэи атып аракагыи АКэаа иааныркылеит, ахпатэи – Очамчыраа.

Ахыци ахэымпали рыла ахысракны рыхэақэа ахта итадыршэит Очамчыратэи ахысшэа, мацк «иаххысит ахтны-қалакэа ахатарнакэа, ахпатэи атып азы кэаталала еикарахейт Гаграаи Ткэарчалааи.

Аишэатэ пкыат ахэмаррақны актэи атып ааныркылеит – Очамчыратэи апкыатасшэа, афбатэи – ахтныкалакэаа, ахпатэи – Гагра араионафэти акоманда ахатарнакэа. Аспартакиада азеипш еихшыаалакэа рыла актэи атып ааныркылеит ахтныкалакэа еизгоу акоманда, афбатэи – Гагра араион ахатарнакэа, ахпатэи – Гэдоу-таа араион аспортсменцэа қыпшшэа. Урт рпызацэа ахрэақэеи ахатыртэ шэқкэеи ранащын. Иара убас, ахатыртэ шэқкэеи агэаларшэагэтэ хамтақэеи рнапэи ирытан чыдала зеалызкаазгыи.

Абафортцэыра агэабзеиразы ишуасхыр гэгэоу даеазныкгыи ишыақэдыргэгэеит реилкыареи рылшареи, ргэамчи рыла ашколхэыцкэа XIX рыспартакиада иалахэыз зегьы.

дапсахейт.

Москва ахызала икэгылоз Диана казарала имфэпылгыз ф-еипыларак рылтшэақэа рыла «Урыстэыла аспорт азказ» хэа ахыз харақы ланащыахейт, уи иакэнагаз азинтэ шыатақэа ахыналыгыз аинамаданы. Убри ала Диана зхыпхызара рацэафым АПСНЫТЭИ атыпхэаа-тақкэымкыащэа рахытэ драпхыатихейт ари ахыз аеапсатэрафэи.

Агэамч зыртцабыргуа

Махэафала ипибашэеит

■ Ииун 14 рзы АКэа, С.Багапцшь ихыз зху аспорттэ Хан акны имфэпысит, махэафала аисразы (армрестлинг) АПСНЫ АХРАФЭА АЕАПСАТЭРА ИАЗКЫЗ АИЦЛАБРАКЭА.

Урт ирылахэын АПСНЫ, Адыгьеи, Краснодартэи атэылафэацэ Шэа-ча, Ростов рахытэ 60-фык инареиханы аспортсменцэа. АПСНЫ зырыргон еиуеипшым ақаратэ фазарақэа ркны 13-фык амахэафэгэащэа.

Аусмфэпгэтэ аартрафэи уи ала-хэаа ақэеиарақэа рзеигыашыо ажэа пхакэа рхэеит Ахэынцспортеилакы ахантэащы ихатыпуаф Беслан Қарчаа, Жэлэр Рейзара – Апарламент Аихабы Лаша Ашэба, махэафала аисразы афедерация ахада Артур Миносиан. Иара убас, апшэмацэеи асасцэеи ргэалақазара еизнархэуан апсуа естрада тэахэащы Нарсоу Абыхэба икэгылара.

Пхызашалатэи аецибашэарақэа рнафс азбащэа рылкаақэа абас ишыақэгылеит: 2008-2012 ш.ш. рзы ииз, зыкапан 60 кь. ирейхам ақэыпш-цэа реиндатларақэа ркны апхыахэтэ тыпкэа рыхыагыи АПСНЫ ахатарнакэаа иааныркылеит. Алан Хагба – актэи, Нестор Қаңыаи – афбатэи, Амиран Манаргия – ахпатэи.

‘Зыкапан 70 кь. ркнынза иназо ирапигейт Адыгьеи ахатарнак Аль-

Зыкапантэ фазара 90 кь. ркнынза иназо ркны – актэи афбатэи атыпкэа рыерыпсартэит Краснодартэи атэылафэацэ ахатарнакэа Багдан Зубкови Георги Пегливаниани, ахпатэи – Адыгьеиатэи – Тимур Сиухов.

90 кь. зыкапан еихэу рыбжыара далкаахейт Мирон Мавиан (Краснодартэи атэылафэацэ), афбатэи ахпатэи апхыахэаа ранащыахейт АПСНЫТЭИКЭА – Азиз Смыри Платон Берулааи.

Иара убас, арма махэафала аецибашэара хкы акны апхыахэтэ тыпкэа ахпагыи Краснодартэи атэылафэацэ ахатарнакэа – Багдан Зубков, Георги Пегливаниан, Миран Мавиан иранашыахейт.

Абрака иазгэататэуп аамтақэак рапхьа, айкэпареи, абоксы, атлетика хыантеи Ареспубликатэ школ ахышықэсык аахыс иныкэо, хэышықэса зхыцуа ахтныкалакыуаф Святослав Емелин, ахэамц риашанымышхэылтцла акыр аамта аеынкыларазы (по стоянию в планке), адунейтэ рекорд ашыақэыргылар аеазышэащэа дшырузэкхаз. Уи иазыкатцэа Альберт Карди-оглы «абокс азы аеазыкатцарақэа рахыгэацыхэара харақыла иныкэо Святослав, ихэамц мыртцызакэа имышыхэылтцкэа рыла аеынкылар аилшоит 35 мин. инареиханы. Ари хэарада, ахэычы икэра ианумшыалартэ игэамч агэгэара ауи изыбзоуру, уи угэи иамыхэарц залшом хымпада, – хэа азгэеитеит. Апышэа змоу

берт Ежов, аразны – АПСНЫТЭИ Роберт Корнезиан, ацызатэ медалгыи АПСНЫ ахатарнак – Руслан Калайцыиан иеапсэитэит.

‘Зыкэра назоу ахацэа реиндатларақэа еихшан пшыафазаракны. Зыкапан 70 кь. ирейхам ркны актэи атып – Краснодартэи атэылафэацэ ахатарнак Владимир Казанцыиан, афбатэи ахпатэи атыпкэа АПСНЫТЭИКЭА – Артиом Ампигани Александр Спиридонови иааныркылеит.

80 кь. ркнынза зыкапан назо рыбжыара: актэи – Дамир Хышба (АПСНЫ) афбатэи – Ислам Хоретлев (Адыгьеи), ахпатэи – Алхас Кэырт-оглы (АПСНЫ).

аспортсменцэа ари аеаршыцылара нарыгзоит зныклатэи акны 5-6 мин. ирейхамкэа.

Ахэамц шиашоумышхэылтцла аамта рацэала аеынкыларазы адунейтэ рекорд хэа ипхызан, 2022 ш. рзы Москватэи Давид Овсепиан 31 мин. 7 секундкы дахыгыз. Аха, Ареспубликатэ школ анапхгарахытэ, адунейтэ рекордкэа ашэқэи ртафразы Москва икоу ахатарнакра ашқа инаштыу ашэқэи хара имгакэа уи апсахыр алшоит. Ус ишыкало агарагыи хгоит, Святослав хэычы гэмч гэгэала ихатэауу антцыра рацэа изегыашыо.

Абафхатэра амч

■ Есаиара зеихызарақэа угэи еиззырхэуа, АПСНЫ ИФЕИО АСПОРТ ХККЭА ИРЕИУОУП, АСАХЫАРКЫРАТЭ ГИМНАСТИКА АТЫПАНТЭИ АФЕДЕРАЦИЯ ААЗАМТАЦЭА РЫЛТШЭАҚЭА.

Ииун мза апхыатэи амшкэа рзы Шэаа имфэпысуаз Крым, Донецктэи Жэлэр Республика, Крас-

нодартэи атэылафэацэ ухэа рахытэ 150-фык инареиханы агимнастика азказатэа қыпшшэа злахэыз, апхынтэи Ахрэа «Энергия таланта» аеапсатэра иазкыз аицлабракэа а ирылахэын АПСНЫТЭИ 28-фык атыпхэаа хэыцкэа. Урт зегьы рбафхатэратэ кэареи маашыарада рэазыкатцарақэеи ирыбзоурахеит ахытэқэа – 10, аразнытэқэа – 10, ацызатэқэа – 8, инеизакны 28 медал АПСНЫКА раагара.

АПСНЫМЕДИА

Ареспубликатэ хэынтқарратэ усхэартэ «Апснымедиа»

gazeta-apsny.info
apsnygazeta@mail.ru

ател: +7 (840) 226-15-75 / 226-59-73
атызтпын: Апсны, АКэа ақ, Ажэанба имфа, 9

Аредактор хада
Ахра АНҚЭАБ

Агазет адтцала ифым астатиа ахэ аредакция иазшэазом. Агазет ахэ-20 маат.